

РОЗДІЛ V. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

УДК 343.543 (477)

ВСТУП ДО КРИМІНОПЕРВЕРСОЛОГІЇ. КОНТРКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАТОСЕКСУАЛЬНОЇ АДДИКЦІЇ

Синеокий О.В., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті автором проаналізовані нормативні засади криміноперверсології, а також розкриті контркультурні особливості патосексуальної аддикції. Внесені рекомендації щодо побудови комплексної моделі криміноперверсології та подані пропозиції щодо мінімізації патосексуальної віктимізації.

Ключові слова: аддиктивна поведінка, контркультура, криміноперверсологія, синергетика, статеві аномалії.

Синеокий О.В. ВВЕДЕНИЕ В КРИМИНОПЕРВЕРСОЛОГИЮ. КОНТРКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПАТОСЕКСУАЛЬНОЙ АДДИКЦИИ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье автором проанализированы нормативные начала криминоперверсологии, а также раскрыты контркультурные особенности патосексуальной аддикции. Внесены рекомендации по построению комплексной модели криминоперверсологии и представлены предложения по минимизации патосексуальной виктимизации.

Ключевые слова: аддиктивное поведение, контркультура, криминоперверсология, синергетика, половые аномалии.

Sineokiy O.V. INTRODUCTION TO CRIMINOPERVERSOLOGY. CONTRCULTURE FEATURES OF PATOSEXUAL ADDICTION / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In a article author is analyse the normative beginnings of criminoperversology, and also the features of patosexual addiction are exposed. Borne recommendation on the construction of complex model of criminoperversology and suggestions are presented on minimization of patosexual victimization.

Key words: addictive conduct, contrculture, criminoperversology, synergetics, sexual anomalies.

Виникнення нової галузі наукового знання завжди пов'язане зі змістовною диференціацією наукових уявлень людини про світ (об'єктивним процесом розвитку науки), виділенням сутнісно нового змісту в існуванні досліджуваної реальності (визначенням предмета) та побудовою засобів пізнання цієї реальності (створенням методу) [1, 43].

Необхідність наукового забезпечення згаданих проблем ставить перед кримінальною перверсологією проблеми самовдосконалення, насамперед виконання всіх функцій, що покладаються на науку, її теоретичного, методологічного та методичного оновлення. Має бути, насамперед, забезпечене подолання відставання в розробленні теоретичних проблем від потреб науки і практики, піднесення розроблення методологічних засад криміноперверсології на рівень загальносоціальних наук. Кожна наукова дисципліна, щоб набути соціокультурної вагомості, прагне виробити й утвердити у своїй першооснові власну систему концептів як добре осмислених та взаємопов'язаних змістовних блоків. Цю роботу ми спробуємо завершити, концептуалізувавши весь напрацьований масив перверсологічного знання й відшукати справжні концепти

кримінальної перверсології. Дана стаття є авторською спробою запропонувати методологію вивчення системоутворювальних зв'язків, які забезпечують розвиток криміноперверсології як окремої наукової теорії, де під окремий наголос підпадає дослідження контркультурних особливостей аддиктивних розладів статевої поведінки.

У сфері криміноперверсологічної проблематики досліджено широке коло питань, але більшість досліджень має єдиний системний недолік: кожний дослідник застосовує методологію пізнання криміноперверсологічних явищ тієї наукової школи, до якої він власне належить. За цими підставами єдина теоретична модель умовно „розпадається” на такі основні компоненти, як юридичний, де у свою чергу існують окремі кримінально-правовий, кримінологічний, криміналістичний, кримінально-виконавчий аспекти; психологічний, соціальний, філософський, медико-біологічний і, урешті-решт, інформаційний.

Кримінально-перверсологічне дослідження феномена аномальної сексуальної поведінки має правовий, сексологічний та психологічний зміст, а тому повинно являти собою завершений цикл. В уніфікованому вигляді методологія кримінальної перверсології являє собою синтез методології права з методологією психології. Отже, аналіз, інтерпретація та тлумачення змістовних і формально-логічних даних, отриманих під час теоретико-пізнавальної та емпіричної взаємодії з предметом зазначеного дослідження нарешті дозволяє зробити змістовну презентацію результатів і висновків системи пізнавальних дій, об'єднаних дослідницьким циклом.

У цілому аналітична модель кримінальноперверсологічного дослідження повинна являти собою достатній (у функціональному відношенні) та споріднений (за суттю) з предметом дослідження засіб реконструкції змісту емпіричних проявів предмета в загальну пояснювальну модель сутності такого явища, як сексуальна злочинність. Тому ми намагаємося дуже уважно й відповідально ставитися до побудови необхідної для презентованого дослідження аналітичної моделі.

Простіше кажучи, для того, щоб дослідити феномен кримінальних перверсій, ми послідовно спробуємо розглянути систему сексуальної злочинності як багаторівневе психологічне явище, що здійснюється в просторі та часі, виявляє свою сутність у реальних небезпечних проявах і створює неповторне поєднання своїх взаємовпливів з іншими явищами.

Виникаючи на межі сексології, психології та кримінології, криміноперверсологія тим не менше оформлюється як самостійне наукове вчення в межах предметної сфери однієї із зазначених наук. Спробуємо це з'ясувати ретельніше. Якщо взяти до уваги викладені тези, визначимо, що основні положення сексологічної теорії увійшли в понятійний апарат, у якому можна відокремити три класи понять. Перший – це поняття, загальні для медико-біологічної науки і зокрема загальної сексології; другий – це психологічні поняття, без яких неможливо показати і розкрити внутрішній психологічний механізм докримінальної, власне кримінальної і посткримінальної поведінки сексуального злочинця; третій – це юридичні поняття, що сформульовані кримінологією, криміналістикою, кримінальним правом і процесом. Враховуючи викладене, презентуємо структурну модель криміноперверсології як метасистемної наукової теорії, що складається з трьох частин – загальної, особливої та спеціальної. Отже, далі пропонуємо стисло висвітлити основні новації кожної частини, де окремі зупинки будуть зроблені на певних дискусійних аспектах, які ще не мали публічного оприлюднення.

1) У даний час в юридичній, психологічній і медичній літературі висвітлення перверсій здійснюється з різних позицій. Очевидно, можливість різноманіття проблем і завдань, з якими зіштовхується криміноперверсологія, впливає із самої природи психічних та сексологічних явищ і, природно, змушує звертатися до методології системного підходу.

Нині відбувається небачений прогрес знання, який, з одного боку, призвів до відкриття нових фактів, відомостей із різних областей життя, і тим самим поставив людство перед необхідністю їх систематизації, з іншого боку, зростання знань породжує труднощі їх засвоєння, виявляє неефективність низки методів, що використовуються наукою. Тому методологія пізнання та перетворення людиною світу набуває все більшого значення в загальному комплексі наукових досліджень. Серед досліджень у галузі методології виняткове місце посідає системний підхід. Так, у дослідженні детермінації психіки сексуального злочинця системний підхід вимагає насамперед виділення тієї цілісної матеріальної системи, у «просторі» якої вона здійснюється. Утім, як було показано вище, спосіб існування людини є полісистемним. Це, звичайно, створює величезні труднощі у визначенні згаданого «простору». Нерідко намагаються все різноманіття психічних явищ пояснити деякою однією-єдиною універсальною формою детермінації.

Отже, **загальна частина** містить теоретико-методологічні засади криміноперверсології, де досліджується ретроспективний аналіз правового регулювання девіантних проявів статевої поведінки [2]. Основні категорії кримінальної перверсології – це не тільки виключно явище сексуальної злочинності і феномен сексуального злочинця та його жертви, а ще багато системних факторів, зокрема можна зазначити такі об'єкти дослідження, як: причини та умови детермінації аномальної статевої поведінки, системні організаційно-правові, медико-психологічні та соціально-інформаційні підходи протидії щодо мінімізації соціально загрозливих форм статевої поведінки.

Таким чином, різні цілі забезпечуються різними за змістом засобами. Точніше, слід порушувати питання про взаємодію, „стиковку” двох, хоча і тісно пов'язаних, але ж самостійних наукових галузей. І хоча кримінальна перверсологія формується в дуалістичній площині, народжуючись, з одного боку, на кримінологічному матеріалі, а з іншого – на психосексологічному, багато базових та суміжних аспектів цієї нової науки вимагають осмислення в новому ракурсі, з інших позицій. Не можна не враховувати такої суттєвої обставини, що сексологію треба визнати дійсно „материнською” наукою, у лоні якої зароджувалася кримінальна перверсологія, і від якої вона врешті-решт відокремлюється.

За цією логікою і стає зрозумілим термін – криміноперверсологія, тобто наука, що досліджує існуючі статеві девіації не стільки в окремої людини, скільки сексуальну патологію суспільства. Таким чином, фундаментальною основою для впровадження новацій у підході щодо зупинення епідемії перверсій є зміщення акцентів: головну увагу потрібно приділяти не реагуванню на факти вже скоєного сексуального насильства, а змінам довкілля, соціальних та індивідуально-поведінкових факторів, що детермінують аномальну сексуальну поведінку, що ми докладно зазначали [3].

2) Центральною віссю теорії є **особлива частина**, де подається криміноперверсологічна типологія (психологічні типи гвалтівників, сексуальних убивць та психопатологічні фактори окремих видів парафільної поведінки, зокрема насильницький гомосексуалізм, статеві ексцеси засуджених, феномен аутоеротичної фатальності, педофілія, геронтофілія, інцестна поведінка тощо) і криміноперверсологічна віктимізація. Окрему увагу приділено вивченню віктимологічних проблем „фонових” явищ, а саме проституції, розповсюдженню венеричних хвороб та СНІДу, патосексуальній аддикції, що потребує окремих пояснень. Зокрема, феномен сексуального бунтарства і фанатизму в контексті дослідження контркультурних особливостей формування аддиктивних розладів статевої поведінки до цього часу в науці залишається „білою плямою”. Отже, дослідження втратить системну аргументованість без з'ясування змісту аддиктивної поведінки?

В. Менделевич визначає аддиктивну поведінку як один із типів девіантної поведінки з формуванням прагнення до відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану за допомогою прийняття окремих речовин або постійної фіксації своєї уваги на певних видах діяльності з метою розвитку та підтримки інтенсивних емоцій [4, 78]. Деякі автори аддиктивною (від латинської *addictus* – підкорений) поведінкою називають глибоку залежність від певної нездоланної сили, тобто будь-яка система чи об'єкт, що потребують від особи тотальної покори [5, 778]. Останнім часом відмічено різке збільшення розповсюдженості аддиктивних розладів, розмаїть їхніх форм, поява нових різновидів. При цьому аддиктивна активність може мати вибіркового характер – у тих галузях життя, які нехай тимчасово, але приносять людині задоволення і виривають її зі світу емоційної стагнації (нечутливості), він може проявляти незвичайну активність щодо досягнення цілі.

До традиційно відомих аддикцій, а саме залежності від наркотиків та алкоголю (про що вище ми вже докладно зазначали), можна додати сексуальну та комп'ютерну аддикцію, гемблінг (патологічна схильність до азартної гри), а також залежність від деструктивних культів та клубної тусовки.

Класичним антиподом аддиктивної особистості є пересічний обиватель, що добре пристосований до умов звичайного життя та традицій заохочувальних норм. Він консервативний за своїм змістом, намагається виключити ризик до мінімуму і пишається своїм „правильним способом життя”. На відміну від цього типу, аддиктивній особистості, навпаки, є неприйнятним традиційне життя з його підвалинами та розміреністю. Передбачуваність власної долі стає драгівним моментом для аддиктивної особистості. Кризові ж ситуації з їхньою непередбачуваністю, ризиком та вираженими афектами стають для них саме тим ґрунтом, на якому вони знаходять упевненість в собі, самоповагу та почуття переваги над іншими. Тобто це свого роду „антикризовий стиль життя”, що детермінує формування своєрідної охоронозбережувальної поведінки – як системи дій і ставлень людини, які спрямовані на збереження і покращення її здоров'я [6, 113]. А в аддиктивній особистості, навпаки, відмічається феномен „спраги гострих відчуттів”, що обумовлений досвідом подолання небезпеки [4, 79]. Таким може стати не тільки сексуальний голод, але й голод за визнанням, за сенсорною стимуляцією, за інцидентом тощо. При цьому відхід від дійсності здійснюється при аддиктивній поведінці у вигляді своєрідної „втечі” від реальності, коли активація відбувається виключно в одному напрямкові. Найчастіше таким може стати втеча у світ фантазій, що проявляється в псевдофілософських пошуках, сексуальному фанатизмі тощо. У зв'язку з цим постає додаткове завдання щодо з'ясування особливостей формування аддиктивних розладів статевої поведінки під впливом поп-культури.

Останнім часом феномена рок-культури приділено більш суттєвої уваги з боку різних науковців. Зокрема, із сучасних дослідників потрібно зазначити Г. Власову [7], Н. Гончарову [8], Є. Касьянову [9], Г. Квятковського [10], Н. Комарової [11], І. Набока [12], І. Новікова [13], І. Салтановича [14], А. Тугушеву [15], М. Цапко [16], І. Чижову [17] та ін.

Традиційно культуру розглядають як сукупність цінностей. Тобто культура є якісною характеристикою людської діяльності, наскрізною соціальною системою, яка пронизує все суспільство, всі його галузі й структури [18, 205]. Втім єдиної усталеної системи поглядів на явище субкультури на сьогодні не існує. Кожна наука поняття „субкультура” інтерпретує й описує з позицій свого предмета та методології, власних дослідницьких потреб [19, 120]. Звідси в науці сформовано низку найбільш розповсюджених підходів щодо вивчення та опису зазначеного явища. Термін „субкультура” виник на ґрунті диференціального зв'язку і – як її наслідку – стану дезорганізації особистості або аномії.

Згідно з теорією диференційних можливостей як однією з теорій субкультури, що була розроблена Р. Клауордом та Л. Оуліном, виділяються три типи молодіжних субкультур: 1) злонинна; 2) нестійка, тобто конфліктна; 3) ретритистська, тобто з особливою мораллю [20, 187].

Зокрема відомо, що соціологія вивчає співвідношення різних субкультур (культуру спільнот), контркультур (культуру девіантних соціальних груп), суперечності між ними та домінуючою субкультурою суспільства, виявляє особливості різноманітних соціальних груп. Найчастіше субкультура має деякі загальні риси з домінуючою культурою суспільства, але може протистояти їй. У зв'язку з цим потрібно нагадати, що у самому загальному сенсі ми розуміємо культуру як надбіологічну програму життєдіяльності людини, а також сприйняття. Утім термін „масова культура”, як правило, застосовується до явищ ХХ ст. у контексті феноменології засобів масової комунікації, що відрізняється спрощеністю відображення міжособистісних відносин, розважальною стандартизацією змісту культури. Адже субкультура все ж таки є частиною культури (рок-культура) або її окремою підпрограмою (сексуальна культура). У рамках окремих моделей соціальної субкультури значну роль відведено екстравагантним цінностям та формам їхньої артикуляції, а також норм, що стосуються мужності та жіночності. Деякі автори вважають будь-яку субкультуру взагалі сурогатом культури [21, 438]. Іноді соціальна субкультура дійсно, відкидаючи ідеали, цінності, норми та зразки соціально схвалюваної поведінки перетворюється на контркультуру [22, 189], яка у свою чергу вже є субкультурою маргінальних груп [21, 181].

Отже, ми бачимо, що такі поняття, як „масова культура”, „субкультура” і „контркультура”, хоча й мають перетинання, не можуть вживатися як тотожні.

У 60-70-х рр. поняття контркультури набуло специфічної трактовки, як найменування ідеології „бунтівних” соціальних груп і прошарків студентства, хіпі, членів різного роду „комун”. Подібні комуні або общини мали бути автономними локальними колективами, що здатні виробляти власні звичаї та забезпечувати дотримання контркультурних норм. До речі в цьому навіть можна відшукати відголоски втілення ідей фрейд-марксизму, як однієї з течій психоаналітичного вчення, представники якого намагались штучно поєднати *фрейдизм* та *марксизм*, а саме – стихійний класовий протест має бути обов'язково доповнений боротьбою за нову політику в галузі сексуального виховання. Так, продовжувач лінії В. Райха, Г. Маркузе, взагалі вбачав зміст капіталістичної експлуатації в обмеженні реалізації людьми своїх потягів, і в тому числі сексуальних перверсій, а революційну боротьбу зводив у кінцевому рахунку до боротьби за „розкріпачення” сексуальних інстинктів [23, 432].

Контркультура заперечує „масовий спосіб життя”, „масову культуру”, виступає за створення „нерепресованого” суспільства, яке б відкривало перед людиною можливість спонтанної реалізації й встановлення „істинних”, вільних від диктату зовнішньої необхідності та меркантильної зацікавленості відносин з іншими людьми. Контркультурні універсалії формують „світоглядну картину”, цілісний образ життєвого світу. Формування вільного суспільства пов'язується в контркультурі зі становленням „нової чуттєвості” та визволення підсвідомих сил і нахилів. Першим етапом входження до подібних неформальних груп є „циркулярна (кругова) реакція”, де головними діючими силами постають феномени психічного зараження та наслідування, тобто штучна позитивна емоція (наприклад, сміх), що підхоплена іншими людьми, повертається до вас. Це етап першопочаткової емоційної самоіндуційності неформальної групи. Другим етапом є „емоційне крутіння”. Досягнувши певної інтенсивності, емоція прагне зберегти себе на достатньо високому рівні. Так, власне, й складаються стихійні емоційні молодіжні субкультурні спільноті. Поява об'єкта загальної уваги, на чому фокусуються емоційні імпульси, а вслід за ними почуття та

уява людей, – третій етап емоційного роздування. Найчастіше такий образ – продукт творчості (наприклад, окремих співак або музичний колектив), що обов'язково викликає єдину перебільшено-позитивну реакцію в цій спільності, де поступово напруга все більше наростає. У підсумкові ж виникає не тільки схильність, а глибока емоційна потреба щодо сумісних, причому негайних дій. Додаткове стимулювання та спонування членів такої спільноти до дій є завершальним етапом, що досягається на ґрунті прямого вселяння, яке здійснюють лідер субгрупи або засоби масової комунікації та сили, що знаходяться за цим процесом [24, 423-426].

Зазначають, що засобами досягнення поставлених цілей є вживання наркотиків, релігійний екстаз, неформальні зв'язки між людьми, що об'єднані в невеликі групи – альтернативні комуни [25, 78]. У результаті галюцинації як патологічні порушення перцептивної діяльності [21, 70] виникають вже не тільки на індивідуальному рівні, а й на колективному (системному) рівні можуть виникати помилкові (уявні) образи сприйняття дійсності.

Безумовно, ми згодні з тим, що масовидні явища в цілому потрібно розуміти як прийняті стереотипи та зухвала поведінка, що пов'язані з більш-менш єдиначасно пережитими психічними станами, як наслідок комунікацій у великих групах [23, 202]. Але про соціальний вплив не можна говорити абстрактно, він здійснюється по-різному в різних середовищах взаємодії. Спеціально створене середовище переконання є досить поширеним варіантом ситуації соціального впливу. Ті повідомлення, що спрямовані на почуття людини, краще спрацьовують, коли вони передаються аудіовізуальними засобами, оскільки маніпулюють не раціональними доводами, а чуттєвими образами, які спрямовуються на те, щоб викликати певний емоційний ефект [26, 19]. Таким окремим середовищем і постає рок-культура, що має притаманні як субкультурні (особливі), так і контркультурні (девіантні) ознаки. Соціальне самопочуття молоді є одним з головних показників розвитку суспільства, а проблема формування її свідомості залишається однією з провідних у науці. А для того, щоб формування молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно з'ясувати її труднощі та проблеми [18, 430]. Взаємодія між молодими людьми породжується і підтримується за допомогою типізації її обставин [27, 16].

Існує кримінологічна концепція „конфлікту культур”, зміст якої полягає в зіткненні інтересів та цілей однієї групи (так званої нападаючої сторони) з інтересами та цілями іншої (відповідно – сторони, що захищається) і при відповідних обставинах та у відповідному середовищі між такими групами виникає гострий конфлікт, що найчастіше розгортається та виявляється в злочинній поведінці [20, 64-65].

До стилю та способу життя, який характеризує та відрізняє рок-культуру як окрему субкультуру віднесемо саме той стиль, правила та умови життя, що властивий цій соціальній групі в цілому й окремо визначеному суб'єкту (члену рок-культури) зокрема. У вигляді норм або правил субкультурні обмеження встановлюють і регулюють відносини між індивідами, що входять до цієї інституціональної групи, орієнтуючи їх на певні зразки поведінки. Завдання глибинно-психологічної корекції патосексуальної аддикції, яка була детермінована контркультурними зразками статевої поведінки, про що зазначає в загальному дослідженні об'єктивних детермінант Т. Яценко, „полягає в наданні допомоги суб'єктові, в усвідомленні інфантильних витоків особистісної проблеми та її деструктивного впливу на спілкування і відносини з навколишніми людьми” [28, 92]. Разом із тим небезпека і полягає в тому, що саме контркультурні моделі поведінки характеризуються особливими засобами і психологічними механізмами їх спрацьовування, а відтак детермінують процес формування змін сексуальних пріоритетів. Отже, єдиної контркультури „сексу,

наркотиків і рок-н-ролу” не існує, а використовуваний термін умовних „трьох китів” залишається не більше ніж недосконалим застарілим штампом.

3) Нарешті, кінцевою ланкою в архітектоніці висвітлюваної теорії є **спеціальна частина**, де структуровано пропозиції дослідного впровадження системних антикриміноперверсологічних технологій та інноваційних проектів, а саме – програми розвитку сексологічної експертології, окремі психолого-правові проблеми ятрогеній у сфері сексопатології, криміноперверсологічний моніторинг та заходи протидії торгівлі жінками і дітьми в сексуальне рабство. Тому презентується обґрунтування невідкладної потреби кардинального переформатування можливостей правоохоронних органів шляхом утворення спеціалізованої слідчо-оперативної групи по розкриттю багатоепізодних сексуальних злочинів в якості експериментальної інноваційної одиниці. До речі в окрему групу посідають такі проблеми, як креативні можливості прийняття оптимальних рішень при розслідуванні серійних сексуальних злочинів, психотехнологічні аспекти конструювання імітаційних моделей та методологія криміналістичного портретування (профайлінгу) невідомого „серійника”, організаційно-правові та медико-психологічні особливості одержання інформації за допомогою поліграфа та під гіпнозом при розслідуванні серійних сексуальних убивств, проблеми адаптації до екстремальних умов професійної діяльності та шляхи психокорекції негативних наслідків персоналу спеціалізованої СОГ.

Завершує теоретичний цикл висвітлення таких питань як кризова підтримка й психокорекція потерпілих, а також постпенітенціарне супроводження осіб, які були засуджені за вчинення сексуальних злочинів і відбули призначений термін покарання.

Рівень сексуального здоров'я міцно пов'язаний із якістю освіти, і в тому числі статевого виховання. Просвітництво в цій справі передбачає як надання інформації, так і навчання методам, прийомам та навичкам здорового способу статевого життя, а також виховання в атмосфері безумовного пріоритету цінностей індивідуального і громадського здоров'я в усіх його проявах, сферах, рівнях. Тому пропонуємо на державному рівні системно пропагувати, особливо серед молоді, переваги здорового способу сексуального життя та впровадження заняття з віктимологічної профілактики (формування захисної домінанти, особливо в дітей, дівчат, жінок). Одним із завдань, що останнім часом несподівано виникли перед людством, являється задача відродження природних стосунків поміж Чоловічим та Жіночим Началом, що ще в давньокитайській філософії та медицині визначалися роздільно як Інь та Янь. „Квітку, – як яскраво зазначив із цього приводу І.І. Стрілець, - неможливо запліднити доти вона є ще бутонем, настільки щільно складені її пелюстки. І кожна квітка має свій власний, неповторний алгоритм розкриття, порушити який, не зашкодивши пелюстки, неможливо” [29, 198]. Отже, спираючись на результати попередніх досліджень та критично їх узагальнюючи, ми стверджуємо, що прийняття природного способу статевого життя на Землі стає загальноцивілізаційною необхідністю здорового й успішного існування людства в сучасних напружених різнополюсних умовах і це може підтвердити лише наступна практика гармонізації статевих відносин у суспільстві.

Для реалізації цієї кінцевої мети потрібно негайно запровадити довгострокову програму впливу та мінімізації „фонових” явищ, які виступають додатковими стимуляторами сексуальної віктимізації, таких як ведення паразитичного способу життя (жебрацтво та бродяжництво), немедичне вживання наркотиків та інших медичних препаратів (токсикоманія), зловживання спиртними напоями, особливою частиною чого є надмірна алкоголізація молоді, соціальні хвороби (зокрема, венеричні, ВІЛ-інфекція та СНІД), проституція (чоловіча, жіноча, пенітенціарна, дитяча), міграція (легальна, нелегальна) тощо. З цього приводу існує нагальна потреба відходу від інформаційного потоку „богемно-епатажних” програм, що культивують, навіть з

напіввідкритими елементами брудної пропаганди, „м'які девіації”. На підтвердження цього потрібно наголосити щодо загрози розповсюдження так званого гей-бізнесу в сучасній клубній тусовці. Додатковим підтвердженням актуальності цієї проблеми є книга А. Звеньєвої „Блакитна еліта Росії”, де наводяться численні (як зазначає автор – виключно перевірені) факти, що свідчать про розповсюдженість гомосексуалізму в політичній та економічній еліті, у сфері шоу-бізнесу та мистецтва [30].

Це і є центральним хребтом, на якому зароджуються витoki з першого погляду маленьких „необразливих” статевих аномалій, саме які в подальшому набувають соціально-загрозливого характеру свого втілення, а звідси – подібна *дезінформаційна псевдокультурна революція* постає центральним фактором стрімкого зростання рівня загрози сексуального насильства в суспільстві. Звідси потрібно заборонити відкрити трансляцію порнографічних або суміжних із ними (наприклад, так називана „жорстока еротика”) програм по телебаченню, суворо контролювати вихід подібної друкованої продукції, у тому числі із широким залученням до цієї роботи правоохоронних органів, усунути показ девіантних сексуальних проявів з мережі Інтернет, особливо дитячої порнографії.

У якості наукового обґрунтування і практичного впровадження викладених пропозицій новий міждисциплінарний науковий напрямок – синергетика, переконливо підтверджує спільність закономірностей і принципів самоорганізації найрізноманітніших складних макросистем про еволюцію людини, природи і суспільства, що відображає посткласичну науку та нове філософсько-світоглядне її осмислення [31, 37-40]. Зокрема йдеться про медико-біологічні, соціально-психологічні та юридичні системи. Вважаємо, що саме синергетичний підхід до освіти припускає розробку варіативних моделей навчального процесу та змісту курсів, основними принципами яких будуть інтеграція й творчий розвиток особистості. Так, будучи прихильниками синергетичного підходу в освіті, нами вже запропоновані і розроблені інтегровані навчальні програми, що виходять за межі класичних уявлень, і умовною „першою ластівкою” є така комплексна дисципліна, як „*Основи кримінальної сексопатології*” [32].

Підкреслимо, що авторська точка зору значно відрізняється від напрацювань як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців. Безумовно, ми не претендуємо надати вичерпні відповіді на всі окреслені питання, оскільки ми знаходимося на початку шляху втілення у вітчизняний науковий спектр нового окремого напрямку. Зокрема, у цій публікації були лише частково окреслені теоретико-методологічні засади криміноперверсологічного вчення. Ще залишається невирішеною термінологічна проблема криміноперверсології, особливо стосовно нетипового сексуального насильства, і це потребує постійної роботи щодо нормативного уточнення використовуваних понять, їх більшої диференціації та точності змісту. Але ми впевнені, що саме такий шлях і може принести позитивні наслідки, причому як у практичному впливі на феномен сексуального насильства, так і в теоретичному підході щодо базових наукових понять.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методологічні та теоретичні проблеми психології [Текст]: навч. посібник / [М.С. Корольчук, Ю.Л. Трофімов, В.І. Осьодло та ін.] – К.: Ніка-Центр, 2008. – 336, [2] с.; 20,5 см.
2. Синеокий О.В. Соціокультурна матриця норм сексуальної поведінки як джерело формування правових засад / О.В. Синеокий // Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис / [Тернопільський національний економічний університет]. – Тернопіль, 2006. – № 4. – С. 86-91.

3. Синюк О.В. Структура і динаміка кримінально-психологічного компонента сексуального насильства: міждисциплінарний підхід / О.В. Синюк // Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис / [Тернопільський національний економічний університет]. – Тернопіль, 2007. – № 4. – С. 110-115.
4. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения [Текст]: учеб. пособие [для вузов] / В.Д. Менделевич. – СПб.: Речь, 2005. – 445, [3] с.: ил.; 25 см.
5. Малкина-Пых И.Г. Психология поведения жертвы [Текст]: справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2006. – 1008 с.: ил.; 20,5 см.
6. Андрух А. Соціальний механізм сприяння здоров'ю в умовах медичного страхування / А. Андрух // Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис / [Тернопільський національний економічний університет]. – Тернопіль, 2008. – № 1. – С. 106-114.
7. Власова Г.Б. Рок-культура – феномен ХХ века: автореф. дисс. ...кандидата философских наук: 09.00.13 / Галина Борисовна Власова. – Ростов-на-Дону, 2001. – 26 с.
8. Гончарова Н.Б. Специфика социализации подростков современного крупного города: вхождение в рок-культуру: дисс. ...кандидата социологических наук: 22.00.06 / Наталия Борисовна Гончарова. – Ростов-на-Дону, 2002. – 166 с.
9. Касьянова Е.В. Рок-культура в контексте современной культуры: дисс. ...кандидата философских наук: 24.00.01 / Екатерина Викторовна Касьянова. – Санкт-Петербург, 2003. – 162 с.
10. Квятковский Г.Ю. Рок-культура как объект социологического анализа: автореф. дисс. ...кандидата социологических наук: 22.00.06 / Георгий Юрьевич Квятковский. – Екатеринбург, 2002. – 18 с.
11. Комарова Н.И. Стиль рок как социальное явление 80-х – начала 90-х годов: (теоретико-методологическое исследование): дисс. ...кандидата социологических наук: 22.00.02 / Наталия Ивановна Комарова. – Москва, 1992. – 208 с.
12. Набок И.Л. Рок-культура как эстетический феномен: дисс. ...доктора философских наук: 09.00.04 / И.Л. Набок. – М., 1993. – 423 с.
13. Новиков И.А. Рок-н-ролл: (опыт метафизической реконструкции): дисс. ...кандидата философских наук: 09.00.11 / Иван Александрович Новиков. – Томск, 1994. – 117 с.
14. Салтанович И.П. Музыка как элемент возрастной субкультуры (преимственность и конфликт поколений): автореф. дисс. ...кандидата социологических наук: 22.00.06 / И.П. Салтанович. – Минск, 1994. – 22 с.
15. Тугушева А.Р. Философско-культурологический аспект анализа молодежной рок-культуры: дисс. ...кандидата философских наук: 24.00.01 / Алиса Рашидовна Тугушева. – Саратов, 2006. – 129 с.
16. Цапко М.С. Рок как социокультурный феномен: дисс. ...кандидата культурол. наук: 24.00.01 / Мирослава Сергеевна Цапко. – М., 1998. – 125 с.
17. Чижова И.А. Рок-музыка как культурно-исторический феномен: дисс. ...кандидата искусствоведения: 17.00.02 / Ирина Александровна Чижова. – М., 1993. – 153 с.

18. Соціологія [Текст]: підручник / [В.Г. Городяненко, О.В. Гілюн, А.В. Демічева, С.В. Легеза та ін.]; за ред. В.Г. Городяненка. – [2-ге вид., перероб, допов.] – К.: Видавничий центр Академія, 2002. – 560 с.; 20,5 см.
19. Слюсаревский Н. Субкультура как объект исследования // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2002. – № 3. – С. 117-127.
20. Словарь-справочник по криминологии и юридической психологии [Текст] / [Авт.-сост. В.А. Ананич, О.П. Колченогова]; редактор И.Б. Ткачук. – Минск: Амалфея, 2003. – 272, [2] с.; 20 см.
21. Еникеев М.И. Психологический энциклопедический словарь [Текст] / М.И. Еникеев. – [справочное издание]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 560 с.; 22 см.
22. Социология: [краткий тематический словарь] / [Редакторы-составители А.В. Лубский, В.И. Немчина, М.Б. Маринов, Н.И. Чернобровкина]; редактор Н.Е. Ерохин / Под общ. ред. Ю.Г. Волкова. – [ИППК при РГУ]. – Ростов н/Д: Феникс, 2001. – 320, [2] с.; 8 см.
23. Психологический словарь [Текст] / [Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского]. – [2-е издание, испр. и доп.] – М.: Политиздат, 1990. – 494, [2] с.; 20 см.
24. Ольшанский Д. Политическая психология [Текст]: учебник / Д. Ольшанский ; [руковод. проекта Е. Халипина]. – СПб.: Питер, 2002. – 576, [2] с.: илл.; 24 см.
25. Словник термінів з правової конфліктології [Текст] : науково-довідкове видання / [Ю.П. Битяк, Л.М. Герасіна, А.П. Гетьман, Г.П. Клімова та ін.]; за заг. ред. М.І. Панова, Ю.П. Битяка, Л.М. Герасіної. – Х.: Одіссей, 2006. – 208 с.; 20 см.
26. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу [Текст]: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / В.В. Москаленко; [навчальне видання]. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 448, [2] с.; 22 см.
27. Навроцький В.В. Логіка соціальної взаємодії [Текст]: монографія / В.В. Навроцький; Інститут філософії НАН України: [наукове видання]. – Х.: Консум, 2005. – 204, [4] с.; 21 см.
28. Яценко Т. Об'єктивність та об'єктність у глибинно-психологічному пізнанні / Т. Яценко // Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис / [Тернопільський національний економічний університет]. – Тернопіль, 2008. – № 1. – С. 88-92.
29. Стрелец И.И. Здоровый образ жизни гражданина – основа процветания страны: [Материалы к V Международной конференции «Экология семьи: Мужчина и Женщина (гармония пары)»]. – Х.: Типография СПДФЛ Костинский А.В., 2006. – 224 с.; 21 см.
30. Звеньева А.А. Голубая элита России: литературно-художественное издание [Текст] / Альбина Звеньева; [оформл. П. Ильина]. – М.: Алгоритм, 2007. – 240, [2] с.; 19,5 см.
31. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи [Текст]: посібник [для магістрів] / Л.В. Кнодель. – К.: Видавець ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 136 с.; 21 см.
32. Синеокий О.В. Методологічна побудова викладання експериментального спецкурсу „Патосексуальна криминологія”: інтрадисциплінарна концепція / О.В. Синеокий // Вісник Запорізького національного університету: [збір. наук. стат.] / педагогічні науки. – Запоріжжя, 2008. – № 1. – С. 112–117;

33. Синєокий О.В. Комплексна модель патосексуальної кримінології (до дискусійного характеру визначення предмета наукових досліджень) / О.В. Синєокий // Здоров'є мужчини: всеукраїнський научно-практичний журнал / Інститут урології АМН України; [офіційне видання асоціації сексологів і андрологів України]. – К., 2007. – № 4. – С. 30–33;
34. Синєокий О.В. Проблема систематизації юридичних і природничо-наукових знань у патосексуальній кримінології і підстави їх розмежування: окремі міжгалузеві новації / О.В. Синєокий // Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС: [зб. наук. праць]. – Запоріжжя, 2008. – № 2. – С. 107-114.

УДК 343.234

СУСПІЛЬНА КОРИСНІСТЬ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ, ЩО ЗАОХОЧУЄТЬСЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Хряпінський П.В., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті позначаються та досліджуються об'єктивні та суб'єктивні обставини, що зумовлюють суспільну корисність правомірної поведінки, яка заохочується кримінально-правовими засобами.

Ключові слова: охорона, регулювання, заохочувальні норми, правомірна поведінка, суспільна корисність.

Хряпинский П.В. ОБЩЕСТВЕННАЯ ПОЛЕЗНОСТЬ ПРАВОМЕРНОГО ПОВЕДЕНИЯ, ПООЩРЯЕМОГО В УГОЛОВНОМ КОДЕКСЕ УКРАИНЫ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье определяются и исследуются объективные и субъективные обстоятельства, обуславливающие общественную полезность поведения, которое поощряется уголовно-правовыми средствами.

Ключевые слова: охрана, регулирование, поощрительные нормы, правомерное поведение, общественная полезность.

Khriapinskiy P.V. THE PUBLIC UTILITY OF GOOD BEHAVIOUR, ENCOURAGED IN THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In the article objective and subjective circumstances are determined and probed, which influence on public conduct utility which is encouraged by criminal and law facilities.

Key words: guard, adjusting, encouraging norms, good behaviour, public utility.

Кримінально-правова охорона (регулювання) не вичерпується встановленням заборон і застосуванням заходів покарання. Значна частка кримінально-правових норм, що останнім часом набула розвитку, носить цілеспрямований, стимулюючий до позитивної поведінки характер. Ці норми визнаються більшістю правників у вигляді заохочувальних (стимулюючих) норм, своєрідною особливістю правової природи яких, є предмет та метод кримінально-правового регулювання, що певною мірою не збігається із встановленням, «які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили» (ч.2 ст.1 Кримінального кодексу України. – далі КК). Заохочувальні норми мають предметом регулювання правомірну та корисну поведінку особи в кримінально-правовій сфері, встановлюючи об'єктивні і суб'єктивні ознаки такої поведінки, та заохочують (стимулюють) до неї особу шляхом виключення, звільнення або пом'якшення потенційного або реального кримінального обтяження у вигляді виключення злочинності діяння, звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, пом'якшення призначеного покарання та його